

La despesa en cultura dels ajuntaments de la província de Barcelona 2004 - 2013

**Diputació
Barcelona**

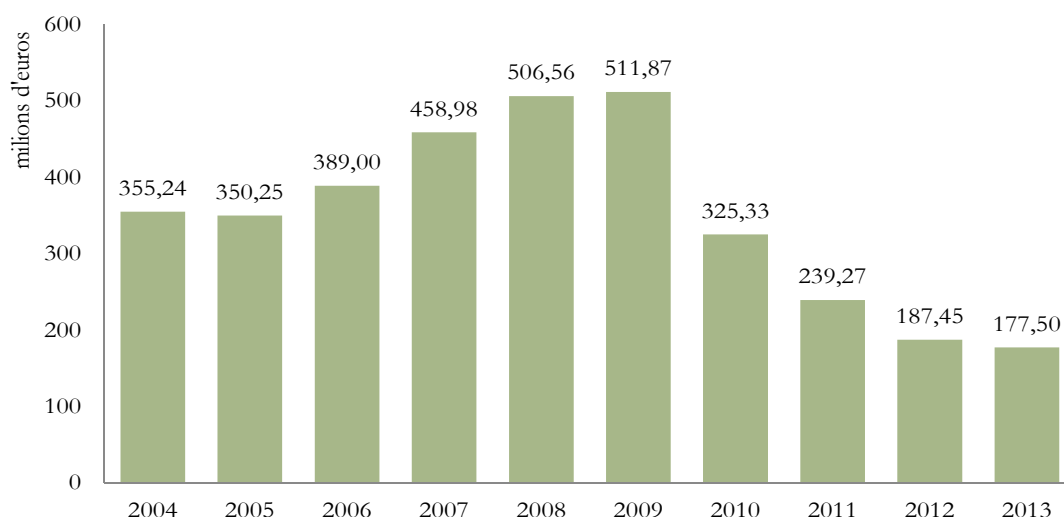
Si bé a grans trets, l'anàlisi de la despesa en cultura realitzada pels municipis al llarg dels darrers deu anys ens pot donar una idea del lloc que ocupa la cultura en relació a la resta d'àmbits d'actuació dels ajuntaments, així com de les tendències pel que fa a la contractació de personal propi, inversió, externalització de despesa, etc.

A continuació es presenten algunes dades relatives a l'evolució de la despesa en cultura dels ajuntaments de la província de Barcelona al llarg de la dècada 2004-2013. Es treballa a partir dels pressupostos liquidats del conjunt de municipis de la província, és a dir, de la despesa efectivament realitzada.

Val a dir que els municipis més petits sovint no tenen un pressupost de cultura diferenciat, de manera que es disposa, de mitjana, dels pressupostos de cultura de 241 municipis dels 311 que conformen la província de Barcelona, xifra que representa un 78% dels mateixos. D'altra banda, l'anàlisi no inclou la despesa de la ciutat de Barcelona, que per la seva dimensió i circumstàncies no es considera equiparable a la de la resta de municipis de la província.

Per tal que les dades fossin comparables, s'hi ha aplicat un factor de correcció de la inflació prenent com a base el darrer any de l'anàlisi, el 2013. Es treballa, per tant, amb valors reals - no nominals- equivalents als de l'any 2013.

Despesa dels municipis en cultura

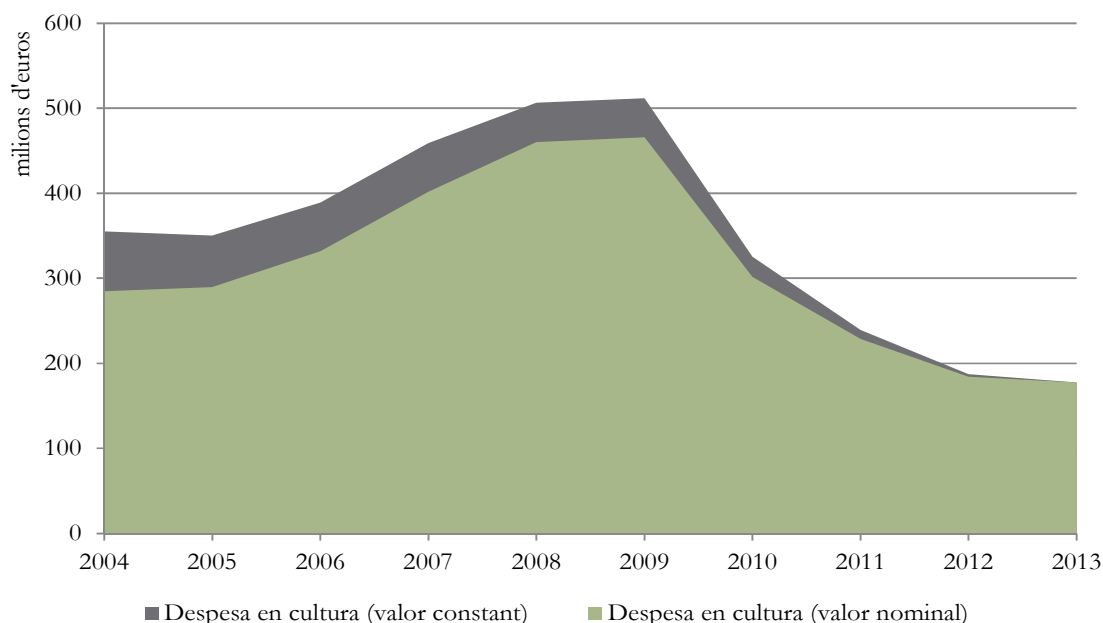
Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica (SIEM) de la Diputació de Barcelona

El gràfic anterior mostra com l'evolució, ja coneguda, dels pressupostos de cultura al llarg dels darrers anys: d'una certa estabilitat en uns valors totals propers als 350 milions d'euros anuals es va passar a una expansió molt ràpida que va fer créixer la despesa fins

a superar els 500 milions d'euros en tres anys (de 2006 a 2009). Aquest creixement es va veure bruscament aturat per la crisi, que, tot i que es va iniciar al 2008, no es va fer notar als pressupostos municipals fins l'any 2010. Així, entre 2009 i 2010 la despesa real en cultura dels municipis de la província es va reduir un 37%, i la contracció dels recursos dedicats a cultura ha continuat fins al 2013, que és el darrer any que es disposa de dades. En termes reals, aquests recursos s'han reduït de més de 260 milions d'euros entre 2009 i 2013, xifra que representa una caiguda del 66%. La despesa dels municipis en cultura l'any 2013, sempre en termes reals, va ser un 50% inferior a la de 2004. És a dir, que els recursos disponibles s'han reduït a la meitat en 10 anys.

El gràfic següent posa en relació les dades de despesa real o constant –descomptats els efectes de la inflació– amb les dades nominals, que són aquelles que s'expressen en el valor de la moneda en cada moment. Fins i tot en moneda corrent, la despesa en cultura dels municipis en cultura l'any 2013 va ser un 38% inferior a la de 2004.

Comparació entre la despesa municipal en cultura en valors nominals i constants

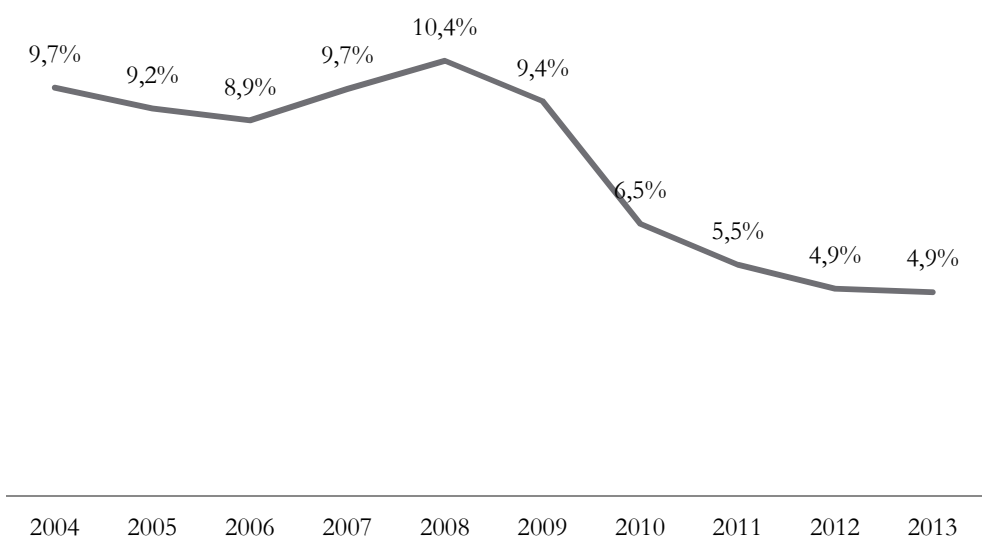
Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica (SIEM) de la Diputació de Barcelona

Una altra comparació possible és la de l'evolució de la despesa en cultura en relació a la despesa global dels ajuntaments. Les xifres mostren com la davallada de la despesa global no ha arribat a les dimensions de la de cultura: mentre els pressupostos liquidats de cultura de l'any 2013 són, en termes constants o reals, un 65% inferiors als de 2009, els pressupostos globals dels municipis es van reduir, durant aquell mateix període, un 33%, poc menys de la meitat que els de cultura. Fins i tot, en xifres nominals, és a dir,

sense descomptar l'efecte de la inflació, la despesa global dels municipis els anys 2012 i 2013 "ja" està a l'altura de la de 2006, al voltant dels 3.700 milions d'euros, mentre que la de cultura és un 46% inferior.

El gràfic següent mostra l'evolució de la despesa en cultura en relació a la despesa global dels municipis de la província.

Despesa en cultura sobre els pressupostos globals dels municipis

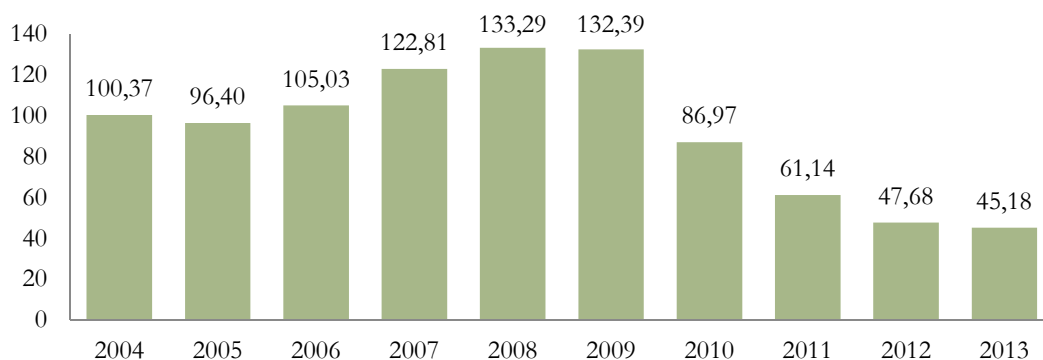

Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica (SIEM) de la Diputació de Barcelona

Així doncs, la cultura, que entre els anys 2004 i 2009 representava entre un 9 i un 11% del conjunt de despesa dels municipis, ha anat perdent pes relatiu progressivament des dels inicis de la crisi. El seu pes relatiu en els pressupostos dels municipis es va quedar, els anys 2012 i 2013, per sota del 5%.

Aquestes xifres posen de manifest com, durant la crisi, els ajuntaments van prioritzar unes altres despeses per davant de les de cultura, que van patir una davallada molt superior a la mitjana. Caldrà esperar l'evolució dels pressupostos els propers anys per veure si la despesa en cultura es manté a aquest nivell o si torna a guanyar pes en el conjunt de la despesa municipal.

Despesa municipal en cultura per habitant

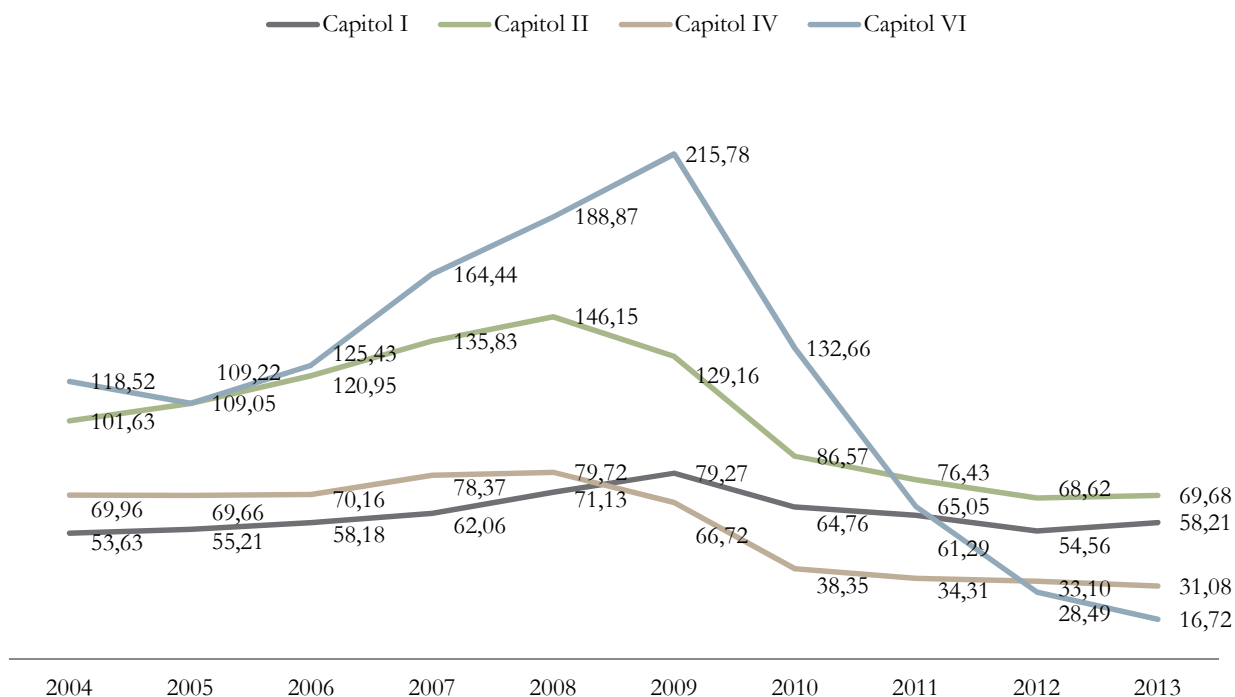
Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica (SIEM) de la Diputació de Barcelona

En termes de despesa en cultura per habitant, l'evolució és paral·lela a la observada fins ara: Sempre en moneda constant, es va passar d'una quantitat estable al voltant dels 100 euros per habitant i any, abans del període més expansiu, a unes quantitats superiors als 130 euros els anys de màxima despesa, per baixar per sota dels 50 euros els dos darrers anys dels que es disposa de dades (2012 i 2013).

Atenent a la distribució de la despesa per capítols pressupostaris, trobem una evolució ben diversa. El gràfic següent mostra l'evolució dels capítols I (personal), II (despesa corrent en béns i serveis), IV (transferències corrents), i VI (inversió), que són els que concentren el gruix de la despesa dels ajuntaments en cultura.

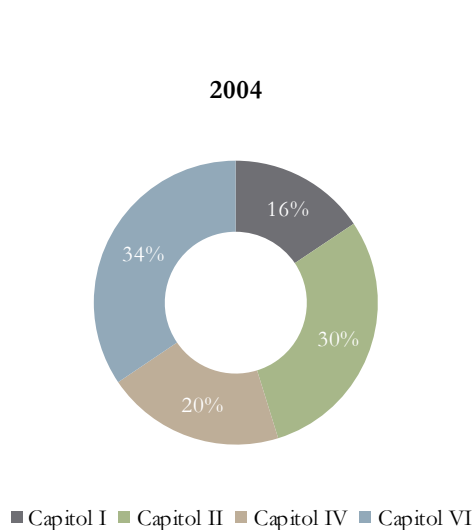
Així doncs, el creixement entre els anys 2004 i 2009 va estar molt centrat en el capítol VI d'inversions, associat fonamentalment a la construcció i rehabilitació d'equipaments culturals. Aquest capítol va créixer un 82% durant aquest període. El creixement de la inversió va anar acompanyat, fins l'any 2009, d'un augment de la despesa en personal (el capítol I va créixer un 48%), molt probablement gràcies a la dotació de personal dels equipaments que s'anaven inaugurant, i un increment també significatiu de la despesa corrent en béns i serveis (capítol II), vinculada a la programació cultural i també al pagament dels costos de manteniment i subministraments de les infraestructures. Aquest capítol va augmentar un 27% entre 2004 i 2009. Les transferències corrents a entitats també van anar creixent fins al 2008, tot i que en menor mesura (un 14%).

Despesa municipal en cultura per capítols (dades en milions d'euros)

Elaboració pròpia a partir de les dades del Servei d'Informació Econòmica (SIEM) de la Diputació de Barcelona

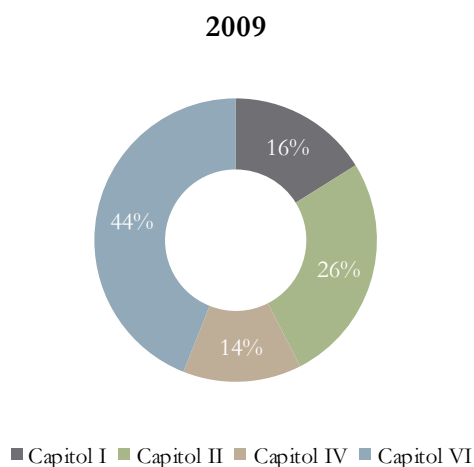
Les retallades pressupostàries donades per la crisi econòmica i de model, que als ajuntaments es van notar a partir de 2010, van afectar de manera diferent a les diverses partides de despesa. La caiguda més important es va donar en les inversions, que es van reduir un 92% en quatre anys (entre 2009 i 2013), passant de ser la partida més important del pressupost a ser la menor de les quatre reflectides al gràfic anterior.

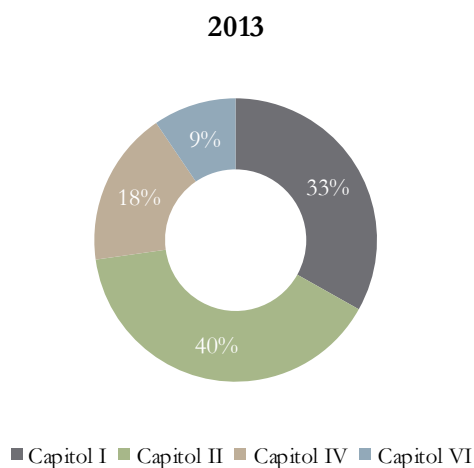
El capítol II, de despesa corrent de béns i serveis, va caure un 46% en aquell mateix període. Si poguéssim analitzar les sub-partides pressupostàries, és possible que veiéssim que, a més, el gruix de la caiguda correspon a despeses associades a activitat, mentre que es van mantenir aquelles vinculades al manteniment dels equipaments culturals, la majoria dels quals resten oberts malgrat haver hagut de reduir els seus nivells d'activitat. Les

transferències corrents a entitats, que també es poden considerar una mesura de l'activitat cultural als municipis, van començar a davallar l'any 2009, i fins al 2013 van acumular una caiguda del 61%.

Els gràfics laterals mostren la distribució de la despesa en cultura del conjunt dels ajuntaments de la província els anys 2004, 2009 i 2013.

La reducció de les despeses de personal, d'una menor flexibilitat que les associades a la compra i contractació de béns i serveis o les transferències a entitats, ha estat proporcionalment menor a la resta (un 27% entre 2009 i 2013). Així doncs, si fins al 2008 les despeses de personal eren clarament inferiors a les transferències corrents i representaven aproximadament un 50% de la despesa corrent en béns i serveis, l'any 2013 gairebé s'apropaven a la despesa en capítol II i pràcticament van duplicar el capítol IV de transferències corrents.

Tal i com veïem en l'anàlisi dels pressupostos d'anys anteriors, la cultura ha estat, als municipis de la província de Barcelona, un dels àmbits més afectats per la crisi. A més, la forta inversió en equipaments realitzada fins al 2009 ha condicionat fortament l'evolució dels pressupostos –i les diverses partides de despesa- a partir de 2010: aquells equipaments acabats d'estrenar van fer que molts municipis es veiessin obligats a fer un esforç pressupostari important per mantenir-los oberts, dotant-los d'un mínim de personal (capítol I) i contractant serveis de neteja i de manteniment dels edificis (capítol II).

En contrapartida, la resta d'àmbits del pressupost han patit el gruix de les retallades. És el cas del suport a entitats culturals, la programació i la contractació d'activitats, a més de les inversions. La contracció dels recursos s'ha centrat en aquelles despeses

vinculades a l'activitat cultural més que no pas en la reducció de les estructures organitzatives –personal- i infraestructures –equipaments-. Així doncs, durant la crisi s'ha donat la paradoxa que, sovint, el fet d'haver-se dotat d'un sistema complet d'equipaments culturals actués més com a fre que no pas com a motor de l'activitat cultural, per la gran quantitat de recursos que s'ha de dedicar al sol fet de mantenir-los oberts.

Caldrà esperar a disposar de les despeses liquidades dels anys posteriors per constatar si es dona un canvi de tendència pel que fa al volum i la assignació de la despesa dels ajuntaments en cultura.

Val a dir que, tot i que amb les dades de despesa disponibles no es veuen indicis del final de la crisi, durant els darrers anys els ajuntaments de la província han reduït considerablement el seu endeutament, i actualment la majoria es troba en una situació equilibrada en aquest sentit.

Document elaborat pel Programa d'Estudis del Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC),
Diputació de Barcelona. Març de 2015

